

Територіально-часові особливості структури земель фізико-географічних районів Чернівецької області

Аліна ДЯЧУК^{1*} <https://orcid.org/0000-0002-1534-6966>

УДК 911.3(911,3)+911,3

Галина КОВБІНЬКА¹ <https://orcid.org/0000-0002-4368-5754>

Віталій ПРИСАКАР¹ <https://orcid.org/0009-0001-9566-1295>

Ірина ДОБИНДА¹ <https://orcid.org/0000-0001-5242-7637>

ПОШУКОВА СТАТТЯ

¹Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

Листування – [*a.diachuk@chnu.edu.ua](mailto:a.diachuk@chnu.edu.ua)

Ключові слова: фізико-географічний район, структура земель, рейтинговий аналіз, рейтингова оцінка.

Анотація: Висвітлено територіально-часові особливості структури земель окремих територій як в межах нашої держави, так і за кордоном. Охарактеризована часова динаміка основних категорій земель Чернівецької області в розрізі 24 фізико-географічних районів (ФГР) і 6 фізико-географічних областей. Дана характеристика показує зміни антропогенного навантаження на кожному із складових земельного фонду за видами природокористування та господарювання впродовж 2004-2016рр. Проведено рейтинговий аналіз земельного фонду ФГР через суму рейтингів пересічних показників кожного виду земель, причому рейтингові місця визначались, водночас, як за абсолютними, так і відносними величинами. Виявлено і з'ясовано рейтингову частку кожного виду земель фізико-географічного району із підсумковим його місцем за сумарною рейтинговою оцінкою.

1. ВСТУП

Характеристика динаміки певних категорій земель у відповідних ландшафтах чи без врахування останніх була в полі зору вітчизняних і зарубіжних науковців. При цьому зазначимо, що перші інтенсивно зацікавилися проблематикою в такому руслі порівняно недавно, починаючи з ХХІ ст. Зокрема, **Бутрим (2013)** за останні 10 років виконав оцінку структури земельного фонду з визначенням особливостей його використання на основі аналізу рівня антропогенного навантаження та екологічної стабільності території Київської області, обґрунтував напрями підвищення екологічної рівноваги землекористування регіону. Сучасний стан та особливості використання земельного фонду Вінницької області, його компонентну структуру та особливості його територіальної диференціації досліджено в праці **Сухого та ін. (2012)**. Результати сучасного стану і використання земельних ресурсів Хмельниччини, де найбільші площі займають землі с/г призначення, подані в **Лапчинського, Бойко (2011)**. Основні принципи оптимізації ландшафтів Центрального Поділля на підставі вивчення структури та динаміки зі схемою раціональної організації їхньої території запропонувала у дисертаційному дослідженні **Костів (2011)**. Проблему формування

2024, 847; DOI: <https://doi.org/10.31861/geo.2024.847.155-168>

 Open Access. © 2024 А. ДЯЧУК, Г. КОВБІНЬКА, В. ПРИСАКАР, І. ДОБИНДА
опубліковано у Чернівецькому національному університеті

Ця робота ліцензується відповідно до

CC BY-NC-ND із Зазначенням Авторства – Некомерційна – Без Похідних 4.0 Міжнародна

раціональної структури земель сільсько-господарського призначення та аналіз її динаміки в умовах зменшення площ цих земель розкрив [Голданов \(2009\)](#), натомість фактори, які впливають на зміни структури земельного фонду та пропозиції щодо його оптимізації подають у своїх дослідженнях [Боклаг, Александрова \(2013\)](#) та [Трофименко та ін. \(2016\)](#). Протягом останніх десятиліть активно досліджуються можливості використання даних дистанційного зондування Землі в різних галузях суспільного життя. Зокрема [Мальчикова \(2010\)](#) вивчала використання ГІС технологій та ДЗЗ технологій для вивчення територіальної структури землекористування регіону. За допомогою дистанційного зондування та ГІС технологій, вивчаючи та класифікуючи зображення у різних регіонах визначають швидкість урбанізації та зміни землекористування на віддалених (гірських) територіях та здійснюють моніторинг покинутих земель ([Yang et al. 2015](#); [Zhou et al. 2023](#)).

2. МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ

За кордоном проблема часової динаміки основних категорій земель на території ФГР домінувала вже з другої половини ХХ ст. Дослідження із серії 19 карт за категоріями землекористування розроблено [Dolan et al. \(1974\)](#) у 70-х рр. У них відображено рекомендації щодо системи дистанційного зондування для спостереження за береговою зоною в контексті динаміки вивчених їхніх ландшафтів. [Turner \(1987\)](#) на основі історичної аерофотозйомки розробила просторові імітаційні моделі для прогнозування тимчасових змін у моделях землекористування в передгірському окрузі штату Джорджія (США) за п'ятьма категоріями землекористування: міські, обробні, занедбані, пасовища та ліси. Зміни землекористування та ландшафтної структури на прикладі с/г ландшафту в центральній Чехії досліджувалися [Lipsky \(1995\)](#). Особливу увагу ним приділено великим змінам, які відбулися протягом 40 років соціалістичного колективізму. Місце інтенсивного тристороннього землекористування між міським, сільськогосподарським і природним використанням та його похідні проблеми біля Нігарського водоспаду (штат Онтаріо) за період 1935–1981 рр. вивчали [Muller, Middleton \(1994\)](#).

3. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Часова динаміка основних категорій земель нами розглядалася на території 24 ФГР, які входять до 6 фізико-географічних областей: Прут-Дністерської підвищеної лісостепової, Прут-Сіретської височинної лісо-лучної області, Скибових середньогірних лісових Карпат, Верховинських низькогірних лісо-лугових Карпат, Полонинсько-Чорногірських субальпійсько-лісових Карпат і Мармароських середньогірних субальпійських лісистих Карпат ([Воропай та ін. 2000](#)). Характеристика кожного із 24 ФГР у вказаному змісті має на меті розгляд змін антропогенного навантаження на кожну зі складових земельного фонду за видами користування та господарювання впродовж 2004–2016 рр. Також нашою метою є виявлення тих тенденцій, які можуть призвести, за вказаного способу користування, до зміни певних екосистем у ньому чи втрати ландшафту свого первинного вигляду.

На півночі Чернівецької області розміщена Прут-Дністерська височинна область, яка є вододілом між річковими системами Дністра й Прута, а також відноситься до рівнинного лісостепового ландшафту. Саме вона є найбільше с/г освоєною та має чітку аграрну спеціалізацію в області. До Прут-Дністерської височинної області належать 8 ФГР, які розмістилися на схилах Хотинської височини: Заставнівський, Хотинський, Долиняно-Балковецький, Оселівський, Кельменецький, Сокирянський, Кіцманський і Новоселицький. Тут ще є Хотинський природний національний парк у межах Дністерського каньйону.

Найбільше у Заставнівському ФГР за пересічним геометричним значенням займають землі с/г призначення, частка яких сягає 84,8%. Їхня динаміка за 2004–2013 рр. мала,

загалом, повільно спадний (від 33 547,8 до 33 432,5 га) характер, а різниця між максимальним і середнім значеннями склала 69,7 га та між середнім і мінімальним – 45,6 га.

Ще 4,82 і 5,1 % займали лісові та забудовані території відповідно. Середнє значення (за 2004–2016 рр.) у районі площ із лісовими територіями досягло 1 901,9 га, а їхня динаміка мала три періоди. Перший тривав до 2010 р. і характеризувався збільшенням лісонасаджень і їхніх площ (1 901,5–1 910,2 га). Під час другого (2011–2012 рр.) зафіксоване скорочення лісових земель на 20,7 га. Впродовж третього мало місце повернення площ лісів, практично, до початкового рівня 2004 року.

До інших земель району, які сумарно займають 5,25 % його площі, належать відкриті заболочені землі (0,4), землі без рослинного покриву (1,37), а найбільше – 3,48 % – внутрішні води. Площа останніх збільшилася на 22,5 га, починаючи від 2009 року.

У Хотинському ФГР найбільші площі займають с/г землі, але, на відміну від Заставнівського, їхня частка в загальній структурі складає менше 2/3. Відзначимо, що піковими навантаженнями на загальні земельні ресурси с/г призначення району були перші два роки (24 555,0 і 24 564,1 га), після яких їхня площа пішла на спад і стабілізувалася на рівні 24 500,0 га. На 2016 р. с/г землі зменшилися до 24 497,3, а середнє значення за всі роки тут було на рівні 24 517,2 га.

Третина від усіх земель району зайнята під лісами. Причому, тут має місце загальна позитивна динаміка їхніх площ, яка стабілізувалася на рівні 14 181,8 га. Різниця між мінімальними та максимальними значеннями була у 12 га.

Разом із лісовими площами зростає також загальна площа забудованих земель, яка мала зростаючий характер. Найменше таких площ зафіксовано в 2005 р. (1 760,5 га), а найбільше – в останньому 2016 р. – 1 792,3. Майже таку ж динаміку мали площі під внутрішніми водоймами. Останніх сумарно налічувалося на 8,9 га більше, починаючи від 2009 р., коли їх вже було 1 127,2 га.

Із 41 190,1 га земель Долиняно-Балковецького ФГР 86,7 % припадало на с/г землі. За цією часткою він є найзадіянішим з-поміж усіх інших ФГР у с/г виробництві. У цьому районі має місце не поступове, а стрибкоподібне зменшення с/г земель після першого блоку в 2004–2009 рр. загалом сталої забезпеченості землями вказаної категорії (35 852,1 га). Середній крок між максимальними та мінімальними значеннями коливався в межах 240 га.

Другими і третіми за питомими величинами пересічних площ у відносній вазі є лісові (6,7) і забудовані (4,5 %) території. Вони ж мали приблизно й однакову тенденцію щодо їхньої динаміки згідно зайнятих площ. В обох вона помітно зростає, проте у першому випадку в 2012 р., а в іншому – ще в 2009 році.

Землі, що покриті лісами, можна в динаміці поділити на 3 блоки. Перший припав на 2004–2007 рр., коли їхні площі коливалися в середніх межах у 2 752 га, другий – на 2008–2011 рр. із середнім значенням 2 755,4, а третій – на 2012–2016 рр., коли лісові землі були найбільшими – 2 770,5 га.

Забудовані території часоно мають два блоки дуже низьких і дуже високих значень. У першому перебували землі від 2004 до 2009 рр., а їхні площі коливалися в межах 1 712,4 га. Другий, триваліший, період припав на 2009–2016 рр., коли площі зросли на 200 га і більше. Інші землі в районі мали невисоку питому вагу (2,1 %), найбільша частка з якої випала на внутрішні води (1,6 % або 641,7 га).

Якщо відносна вага всіх площ Оселівського ФГР на 94,1 % співпадає з усіма аналізованими раніше, а с/г (за винятком Хотинського) є майже такою ж (82,9 %), то частка забудованих тут територій за своєю вагою є найбільшою за рейтингом та займає 2 позицію, а не 3 (за винятком Заставнівського). Зокрема, із 19 531,7 га земель Оселівського ФГР 7,0 % відносяться до забудованих територій, а динаміка їхніх площ мала два блоки найбільших (13 91,5–14 31,8) і один блок найменших значень (1 353,4 га). Перші два розбиті останнім

А. Дячук, Г. Ковбінська, В. Присакар, І. Добинда.

Територіально-часові особливості структури земель фізико-географічних районів Чернівецької області

блоком, який вписується в 2006–2013 рр., по краях якого перебувають максимальні значення 5-ти інших років.

У розподілі земель с/г призначення помітна загальна тенденція, коли впродовж всіх років їхня площа була високою (пересічно сягала 16 793,1 га). Тільки за останні три роки (2014–2016) вона знизилася щонайменше на 200 га.

Ще одна особливість цього району виявляється в третій позиції, за територіальними обсягами, внутрішніх водойм, які у попередніх ФГР розміщувалися на четвертому місці. На них випало майже 4,8 % площ Оселівського ФГР, що відповідає 930,1 га, а їхня динаміка була майже незмінною.

Частка лісових площ пересічно ледь перевищувала 4 % і, загалом, землі під ними тільки зростали. Причому вже після 2005 р. їхня відносна величина збільшилася майже на 5 % (з 773,9 до 811,9 га) і вже не поверталася до попереднього рівня аж до 2016 р.

У Кельменецькому ФГР територіально найзначнішими є землі с/г призначення (78,6 %), за якими із 9,1 знаходяться ліси. Більше 5% площ заповнені водами та зайняті забудованими територіями.

Динаміка кожного зі складових земельного фонду мала дещо схожі особливості. Зокрема, с/г землі зросли після 2004–2005 рр. на 120 га і залишалися практично незмінними впритул до 2016 р. Подібні тенденції стосувалися й лісових земель, за винятком величини їхніх площ, які після 2005 р. виростили від 3 500,8 до 3 596,2 га (на 95,4). Землі, зайняті під внутрішніми водами, зростали поступово, набувши своїх максимальних значень у 2011 р. Після цього вони стабілізувалися на позначці 2 102,8 га. Виняток склали забудовані землі, динаміка яких після перших двох років (2004–05 рр.) була спадною (2 200,0–2 008,2 га).

У східному Сокирянському ФГР за відносними величинами найзначніші площі були зайняті під с/г землі та лісові насадження, загальний відсоток яких сумарно наблизився до 90. Утім їхня динаміка мала протилежну тенденцію: перші зменшилися за 13 років на 170, а інші зросли на 164,5 га. Аналогічно розвивалися площі під забудовами та під водними об'єктами. Так, забудовані землі знизилися (на 100,4), а водна поверхня – зросла (на 26,4 га).

У Кіцманському ФГР основними категоріями, за зайнятими під ними землями (95,3 %), були с/г, лісові та забудовані, причому майже 90 % склали перші дві. С/г і лісові (відповідно, середнє значення 38 208 і 7 010,5 га) мали схожу динаміку, бо спадали за площею до 2008–2009 рр., після чого зростали. Будовані землі зростали, досягнувши найбільшого значення за останній 2016 р. (32 55,4 га).

Майже 97 % площі Новоселицького ФГР розподілені між трьома категоріями земель, з яких найпомітніша частка припадає на с/г (78,5 %), відчутно менша – на лісові (12,2) і найменша – на забудовані (6,0 %). Площа с/г угідь за 2004–2016 рр. після перших 5 років (2004–08 рр.) зменшилася на 400 га, а лісових після перших 2 років – на 10. Утім за наступні роки вона зросла на 4 га лісових насаджень за мінімальний показник у 2006 р. Будовані території почали збільшуватися в районі від 2009 р. Цей рік розподілив спостережний період на блоки мінімальних і максимальних значень, а різниця між ними складала 380 га.

16 інших ФГР Чернівецької області розміщені на правому боці сточища Прута, яке відноситься до гірської країни Карпат. Саме належність решти природних регіонів до Карпат визначила його структуру землекористування.

Із 27 799,6 га земель Герцаївського ФГР 72,9 % припадало на с/г, а майже п'ята частина – на лісові (18,5 %). Ще 4,47 % території було зайняте забудовами, площа яких щорічно збільшувалася. Наголосимо, що площі с/г угідь після 2 років приросту в 2007 р. пішли на спад, а лісових – поступово в перші 3 роки і стрімкіше на 2, 3 га в наступному 2007 р.

У структурі землекористування Таращанського ФГР збільшилася роль лісових земель, адже їхня частка складала 31,5 % або 11 488,1 га. Площі лісів залишалися стабільними до 2008 р. на рівні 11 489,9 га, а після знизилися на 3 га. Натомість, після цього ж часу почали

А. Дячук, Г. Ковбінська, В. Присакар, І. Добинда.

Територіально-часові особливості структури земель фізико-географічних районів Чернівецької області

зростати площі забудованих територій, які спершу збільшилися на 20 га, а від 2013 р. – ще на 20 га і більше. В 2016 р. їхня площа складала 1 608,9, а пересічна за весь період – 1 575,1 га. Площа с/г земель займала майже 2/3 району, а зміни мала спадний характер аж до 2016 р. Сумарно на три види землекористування припадало 35 705,6 га або 98,0 % території ФГР.

У Дерелуйському ФГР 14 574,7 га або трохи більше половини – це с/г землі, чверть – лісові (26,3 %), а 13,5 % – забудовані території. Сумарно на них припало 97,7 % всього ФГР. Відзначимо, що площа (3 374,3 га) та її частка (13,4 %) останніх були одними з найбільших, ніж у попередніх 10 ФГР – відповідно, 2 і 1 показники.

Площа с/г земель за 2004–2016 рр. зменшилася на 2,2 %, а лісових зростала до 2012 р. (на 0,2 %), а потім до 2016 р. упала (на 0,1 %). Відзначимо також підвищення площ відкритих земель без рослинного покриву та водойм, причому для перших зростання виявилось значнішим (14,1 %), ніж для других (2,9 %).

Ще «урбанізованішим» за Дерелуйський є сусідній Чернівецький ФГР. Із 12 578,4 га третина (27,7 %) припадає на забудовані території, а їхня площа за 13 років знизилася майже на 300 га. Натомість, ліси за цей же період зросли на 309 га. Половина земель припадає на с/г угіддя, а динаміка за період дослідження була спадною з незначним зростанням у 2011 (3,5 га), порівняно з попереднім 2010 р.

Брусницький ФГР за структурою земельних ресурсів можна визначити як сільськогосподарсько-лісогосподарський. Саме на ці землі припадає 93,1 % площі району (26 723,7 га). Однак землі с/г призначення і лісові площі скоротилися. Амплітуда перепаду перших склала – 135,8 га, а інших – 2,0 га.

Низькою виявилася площа забудованих територій (1 075,4 га), на які випало 4 % всього Брусницького району, проте вона щороку зростала. На початку 2004 р. вони займали 1033 га, а вже наприкінці 2016–1106,7 га. Сумарно на всі проаналізовані вище категорії земель припало 97,1 % площ.

Схожим розподілом та особливостями освоєння характеризується сусідній Черемиський ФГР. Все ж, відмінність від Брусницького полягає в тому, що він більше забудований (5,27 %), а на землі з внутрішніми водами разом із землями без рослинного покриву припадає майже 6% площі району. Більшою є також частка земель із лісовими насадженнями (33,7), але меншою – с/г (55,1 %).

Динаміка за аналізованими категоріями земель Черемиського ФГР має також схожі риси з Брусницьким. Якщо землі с/г та лісового користування зменшувалися, то забудовані – збільшувалися лінійно (виняток 2012 р.). Різниця між мінімальним і максимальним значеннями земель с/г призначення була 220,0, лісових – 0,7, забудованих – 241,6 га. Територіальні осяги земель, що не покриті рослинністю, скорочувалася з року в рік, а от водойм – збільшувалися.

На Глибоцький ФГР пересічно припадає 15 680,6 га земель, з яких 9 592,0, 4 517,3 і 736,5 га займають, відповідно, с/г, лісові і забудовані території, що разом склало 94,7 %. Менше 5 % або 773,8 га охоплюють землі під водоймами та не покриті рослинністю. Площі останніх скоротилися, а внутрішніх вод зросли. Подібна динаміка характерна для земель під с/г угіддями та лісовими насадженнями. Зокрема, с/г землі зменшувалися за 2 етапи: до 2010 р. зафіксовані максимальні показники (9 600–9 618 га), а опісля – мінімальні (9 572–9 576). Натомість, землі з лісовим покриттям скорочувалися трьома етапами: до 4 521,2 га (2004–05 рр.), 4 517 наступні три роки та менше 4 517 га після 2008 р. Забудовані ж території мали схожу, але зворотню складову, адже до 2010 р. для них властиві мінімальні значення (694–726), які змінилися максимальними: 753–762 га.

Найбільшим у височинній лісо-лучній області є Сіретський ФГР. Він охоплює 83 116,9 га. Із зазначеної площі 47,8 % припало під лісові насадження (39 714,8 га), що є найбільшою часткою, ніж у всіх попередньо аналізованих районів. Їхні площі приросли за означений час на 392,8 га.

А. Дячук, Г. Ковбінська, В. Присакар, І. Добинда.

Територіально-часові особливості структури земель фізико-географічних районів Чернівецької області

Забудови знаходилися на незначній території – 3 027,4 га (3,64 %). Зазначимо, що загальна динаміка їхніх площ, на відміну від більшості інших районів, є спадною. Максимум (>3 200 га) припадав на перші три роки (2004–2006), після чого в наступному 2007 р. площа зменшилася на 345 га і поступово зростала до 2016 р., коли охопила 3053 га. Упали за 14 років на 303,1 га і розміри с/г земель.

Із 24 952,2 га Красноільського ФГР рекордна частка (72,6 %), з-поміж районів Прут-Сіретської височинної області, була залісна. Майже втричі менші простори займали с/г землі (23,8 %), ще менше – забудовані території (2,1). Динаміка перших досягла свого максимуму 24 955 га за 2006–2012 рр., лісових насаджень – після 2007 р. (найбільші площі 18 137 га), забудованих територій – за перші 3 роки 2004–2006 рр. (578,2 га). Сумарно під с/г, лісовими та забудованими територіями в Красноільському районі пересічно зайнято 98,5 %.

Багненський ФГР займає 5 686,2 га, які розподілені за відносними показниками категорій земель наступним чином: с/г (57,4 %), лісові (33,41 %), не покриті рослинністю (4,1 %), забудовані (3,35 %), і землі під водоймами (1,77 %).

Впродовж 2010–11 рр. площа під с/г угіддями була найменшою (3 250,1 га), а забудованих територій – однією із найвищих (200,3–202,4 га). А за 2009–10 рр. зафіксовані максимальні за всі роки площі, непокриті рослинністю, землі яких займали 237,0–237,3 га. Жодні зміни не торкнулися в районі лише лісових ресурсів.

Область Скибових середньогірних лісових Карпат поділяється на два ФГР: Берегометський і Шурдинський, які простягаються паралельно один одному від пн. з. до пд. сх. Саме з цієї області починається гірська частина, що природно відобразилося на земельній структурі.

Якщо у попередніх ФГР найвища частка земель (понад 95 %) формувалася за рахунок с/г, лісових і забудованих площ, то у Берегометському і Шурдинському ця частка поповнювалася за рахунок перших двох. Так, у Берегометському районі (загальна площа 28 705,7 га) сумарна питома вага с/г і лісових земель сягнула 96,4, а у Шурдинському – 97,9 %. Причому відносна величина лісів є найбільшою, сягаючи, відповідно, 78,4 і 80,3 %. Забудовані території займали мізерну частку, яка удвічі нижча (до 2,1 %) за найменші показники ФГР Прут–Дністерської та Прут–Сіретської височинних областей, хоча вони мали приріст за 2004–16 рр.: на 44,2 в Берегометському та 25,5 га в Шурдинському районах.

Динаміка основних категорій земель у Берегометському районі показала, що для с/г земель простежуються два періоди скорочення їхніх площ та поступового зростання. Перший тривав до 2009 р., коли площа знизилася з 5 169,5 до 5 138,6 га., а інший мав відносне зростання до 5 156,1 га, що доходив до 2013 р. Опісля настала повторна фаза скорочення с/г земель до 5 142,6 га.

У Шурдинському ФГР збільшувалася площа земель, що були зайняті під забудову, яка за 14 років зросла на 25,4 га. Натомість, знизилася площі під с/г та лісовими землями. Для перших різниця склала 23,3 га, для других – 1,95 га. Із загальної площі ФГР 18 855,9 га 4/5 припадало на ліси. Мізерна частка земель (0,83 %) була відведена під забудову.

Іншою структурою землекористування в Чернівецькій області вирізняється область Верховинських низькогірних лісо-лугових Карпат, якій тут відповідає Путивльський ФГР. Охопивши долину р. Путили і однойменного адміністративного центру, він має більші площі, що зайняті с/г угіддями (16 747,6 га). Їхня частка складає ледь > 1/3 району, проте, як і для всіх заселених гірських територій, їхня сумарна питома вага із лісовими площами є дуже високою (97,6 %). Відсоток забудованих територій (1,1) займає проміжне становище між Берегометським і Шурдинським ФГР.

За період спостереження площа земель, що зайняті забудовою, мала певне «просідання» від 2008 до 2012 р., після чого знову зросла, досягнувши максимальної позначки 571,4 га. Різниця між нею і мінімальним показником склала 36,6 га. На відміну від

А. Дячук, Г. Ковбінська, В. Присакар, І. Добинда.

Територіально-часові особливості структури земель фізико-географічних районів Чернівецької області

попередньої категорії земель у Путивльському ФГР с/г зменшилися, а період різкого скорочення (на 17,9 га) припав на 2007 р. Лісові насадження залишалися незайманими, а їхня площа, практично, не змінювалася.

Область Полонинсько-Чорногірських субальпійсько-лісових Карпат охоплює Максимецький (19 805,9) і Яровицький (8 694,4 га) ФГР. Частина забудованих територій в обох є меншою 1%. Найбільше земель у районах припадає під лісові насадження. Якщо у Максимецькому районі їхні площі охоплюють 3/4 його території, то у «вищому» Яровицькому – аж 4/5.

В обох районах зростали забудовані площі. Однак, якщо в Яровицькому вона була більш–менш сталою, то в Максимецькому спостерігалися три блоки поступового нарощування площ: 2004–2006 (147,3–147,9 га), 2007–2010 (151,1–152 га), 2011–2016 рр. (161,3–164,9 га). Це ж стосується і с/г площ. У Яровицькому вони не змінювалися, тоді як у Максимецькому до 2010 р. коливалися в межах 4 346,8–4 350,8 га, а опісля – упали пересічно на 10 га. Незайманими впродовж 14 років зі сталою, загалом, площею в обох ФГР залишалися лісові насадження.

Структурний аналіз земельного фонду ФГР Чернівецької області найдоцільніше з'ясовувати на основі рейтингового аналізу його складових. Для цього необхідно взяти до уваги різні показники та якнайширший їхній ряд задля репрезентативності, об'єктивності та обґрунтованості наукових висновків.

На першому етапі рейтинговий аналіз застосовувався для суми рейтингів пересічних показників кожного виду земель у розрізі ф/г районів (за 2004–2016 рр.). Причому, рейтингові місця визначалися, водночас, як за абсолютними, так і за відносними величинами для кожного з 24 ФГР. В абсолютній і відносній вазі кожен вид земель мав свій, дуже часто відмінний один від одного рейтинг. Це дало підстави розрахувати пересічний ранг між двома показниками як середнє арифметичне. Загальна сума рейтингів дала підсумкову рейтингову позицію кожного із 24 ФГР за 7 інтервалами: до 65,0; 65,1–69,0; 69,1–73,0; 73,1–76,0; 76,1–80,0; 80,1–84,0; > 84,0 балів.

Із вказаних 7 інтервалів пересічним значенням є проміжок 73,1–76,0 бали, який розподіляє інші 6 на високі та низькі показники (по 3 в кожному) рівня структурного співвідношення земель. До перших відносяться дані вище пересічного (69,1–73,0), високі (65,1–69,0) і дуже високі (до 65,0) та нижче пересічного (76,1–80,0), низькі (80,1–84,0) і дуже низькі показники (> 84,0) до інших. Бальна рейтингова оцінка має обернено пропорційну складову, коли фізична перевага в балах тієї чи іншої таксономічної одиниці має нижчий рейтинг і гіршу структуру та навпаки.

Пересічні показники характерні для двох ф/г областей (Прут-Сіретської та Скибових Карпат) і їхніх 4 районів, що розміщуються на правому березі Прута й Черемошу: Тарашанського, Брусницького, Берегометського і Шурдинського. Два останні формують суцільний масив Скибових середньогірних лісових Карпат.

Високим рівнем структурного співвідношення земель, який, загалом, є вищим за пересічну оцінку 4 зазначених вище районів Чернівецької області, характеризуються майже всі ФГР Прут-Дністерської підвищеної рівнинної лісостепової області (7), за винятком Заставнівського (79,5 бала), 3 ФГР Прут-Сіретської височинної лісо-лучної області з балами вище пересічного (Черемиський – 73 і Сіретський – 70,5) і високого показника (Чернівецький – 65,5). Ще одна територія високих рейтингових даних знаходиться в Верховинських низькогірних лісо-лугових Карпатах – Путивльський ФГР (67 балів).

Величезний масив високих рейтингових показників охоплює 11 ФГР, з яких 63,6% районів відноситься до Прут-Дністерської підвищеної рівнинної лісостепової області. Його можна означити як Дністерсько-Прут-Сіретський суцільний територіальний масив із вищим за пересічний рівень структурного співвідношення земель із «острівним» Брусницьким ФГР,

А. Дячук, Г. Ковбінська, В. Присакар, І. Добинда.

Територіально-часові особливості структури земель фізико-географічних районів Чернівецької області

що оточений 4 районами (Кіцманським, Чернівецьким, Черемоським і Сіретським) із бальними значеннями всіх 3 інтервалів. Найвищі показники властиві для центральних ФГР (Кіцманського – 64 і Новоселицького – 63 бали) і сх. периферії (Сокирянського – 64,5). Вищі за пересічне значення та високі бали сумарної структури земель ФГР зосереджені ближче до сточища Дністра (Хотинський – 70, Долиняно-Балковецький – 69,5, Оселівський – 69 і Кельменецький – 66,5 бали) та правого берега Прута (Чернівецький – 65,5, Черемиський – 73 і Сіретський – 70,5 бали).

Гіршу структуру земель мають ті ФГР, в яких загальний сумарний пересічний рейтинг набирає менших за середні для регіону бали (73,1–76,0). Вони властиві для тих ФГР, які розміщені на периферії Чернівецької області з її пн-зх., пд-сх. та пд-зх. боків. Ці землі найбільше зосереджуються у високогір'ї Полонинсько-Чорногірських і Мармароських Карпат – це Яровицький (79,5 бали нижчих за пересічне значення) Максимецький (81 бал низьких) та Чорнодільський (86,5 бали дуже низьких значень) ФГР.

Інший більш-менш значний район нижчих за пересічний рівень структурного співвідношення земель ФГР знаходиться на пд-сх. Чернівецької області у Прут-Сіретській височинній області, де перебувають Дерелуйський (77,5 бали), Герцаївський (83), Красноільський (82,5) і Глибоцький (96) ФГР. Він вклинюється на цій території Таращанським ФГР, який має середні бали (74). Ще 2 ФГР розміщені окремо в Прут-Сіретській та Прут-Дністерській областях – це Багненський (91,8 бали) і Заставнівський (79,5), відповідно (рис. 1, 2).

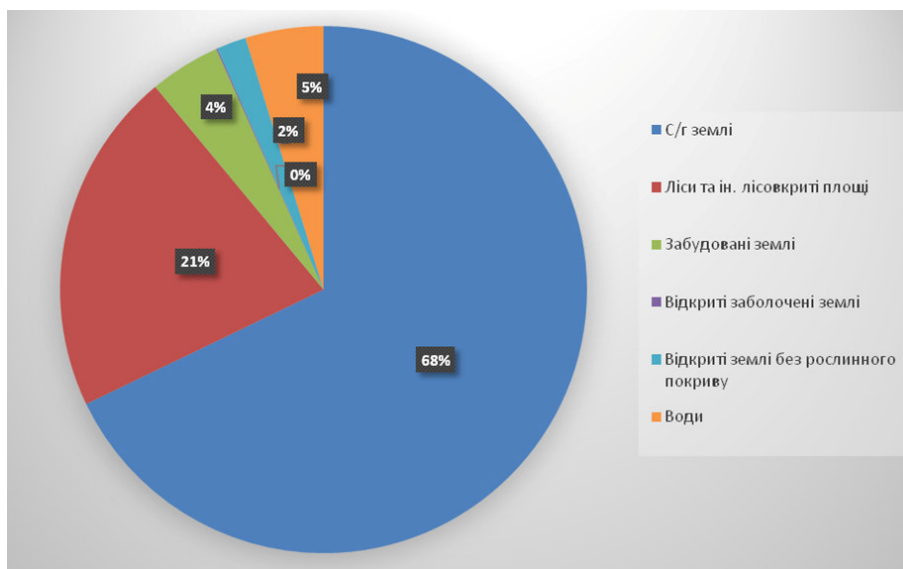

Рис. 1. Структура земельних угідь Сокирянського ФГР за видами

Наступний етап виявлення особливостей структури земель передбачав з'ясування рейтингової частки кожного виду земель ф/г району у межах регіону дослідження із підсумковим його місцем за сумарною рейтинговою величиною. Отже, по кожному виду земель визначався рейтинг району за його питомою вагою до всіх таких земель Чернівецької області, що складала 100 %. Сумарна рейтингова величина ФГР за всіма видами земель була диференційована на 7 інтервалів: до 60,0 балів – дуже високого структурного співвідношення; 60,1–68,0 – високого; 68,1–72,0 – вище пересічного; 72,1–76,0 – пересічного; 76,1–80,0 – нижче пересічного; 80,1–90,0 – низького; > 90,0 балів – дуже низького.

Відзначимо, що найбільша частка с/г земель зафіксована у Новоселицькому ФГР, де вона сягнула 13,7% і обійняла перше місце. Наступну позицію посів найсхідніший у Чернівецькій області Сокирянський ФГР – 10,5%. Третім у рейтингу відносних величин с/г

земель став Кіцманський природний виділ – 7,91 %. Коли взяти до уваги територію ще й Долиняно-Балковецького ФГР, де землі, які відведені під с/г, займають 7,39 % його поверхні (5 місце), то в Прут-Дністерському межиріччі виокремлюється ареал інтенсивного с/г використання, який об'єднує овоселиць кий, Кіцманський і Долиняно-Балковецький ФГР, бо частка с/г земель у ньому склала більше 29 %. У Прут-Сіретському межиріччі розташований лише один природний виділ, де мають місце значні осяги земель с/г спрямування – Сіретський ФГР (7,84 % – 4 позиція).

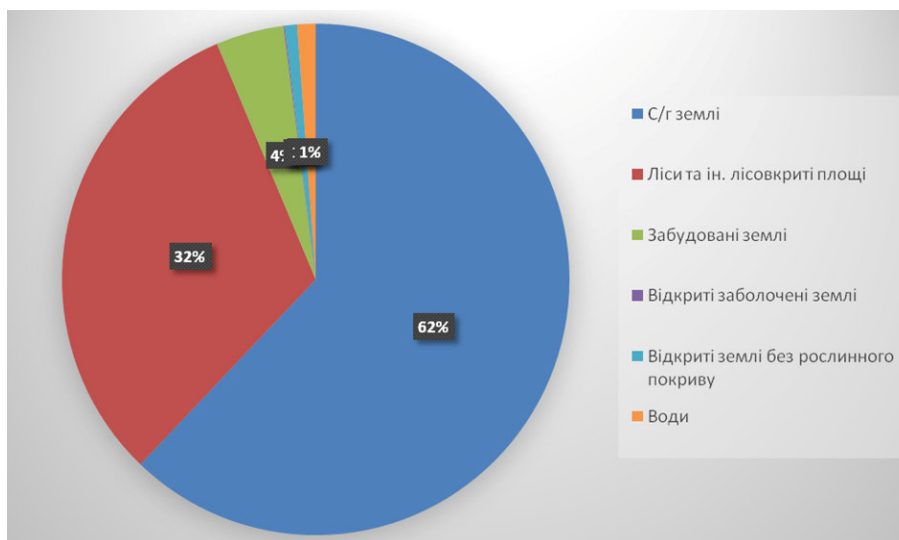

Рис. 2. Структура земельних угідь Таращанського ФГР за видами

Наголосимо, що на території перших 5 ФГР с/г землі займають майже половину їхньої території – 47,3 %. Регіоном найінтенсивнішого ведення с/г є Прут-Дністерське межиріччя, де в межах 8 ФГР (Заставнівського, Хотинського, Долиняно-Балковецького, Оселівського, Кельменецького, Сокирянського, Кіцманського і Новоселицького) землі с/г призначення досягають 61,3 %.

Найвагоміша частка лісових та лісопокритих земель за спадним рейтингом зафіксована в Сіретському (15,4 %), Путильському (12,1), Берегометському (8,73), Красноільському (7,03) та Сокирянському (6,1 %) ФГР. На п'ятірку зазначених природних районів сумарно припадає майже половина (49,4 %) лісових площ Чернівецької області. За винятком останнього ФГР, перші чотири разом із Максимецьким (6 місце із 5,88 %) і Шурдинським (7 місце із 5,87) сформували Карпато-Сіретський осередок найбільшого поширення лісових площ. Тут зосереджено біля 2/3 (61,1 %) всіх лісів регіону. Даний факт вплинув на найменшу кількість балів у них і відповідно на найкращий їхній рейтинг щодо інших ФГР (рис. 2). Більше 60 % лісових масивів відноситься лише до 30 % всіх ФГР, з яких основна частка насаджена у верхній течії р. Сірет та її допливах.

Найзабудованішими виявилися ФГР, які примикають до Чернівецького (8,92 %) природного регіону – 2 місце. Разом із Новоселицьким (12,9), Дерелуйським (8,63) і Кіцманським (8,23), а також із Сокирянським (8,29) та Сіретським (7,74) ФГР у них зосереджено більше половини (54,7 %) забудованих площ області, з яких 29,5 % відноситься до Прут-Дністерської лісостепової області. Основний тягар поселенських і забудованих площ лягає на ландшафти довкола Чернівців у сформованому Припрутьському осередку. В його територіальних осягах об'єднано 4 ФГР (Новоселицький (1 рейтинг), Чернівецький (2), Дерелуйський (3) Кіцманський (5), 15 125,3 га забудованої землі, що відповідає 38,7 % від усіх подібних видів земель Чернівецької області (рис. 3).

А. Дячук, Г. Ковбінька, В. Присакар, І. Добинда.

Територіально-часові особливості структури земель фізико-географічних районів Чернівецької області

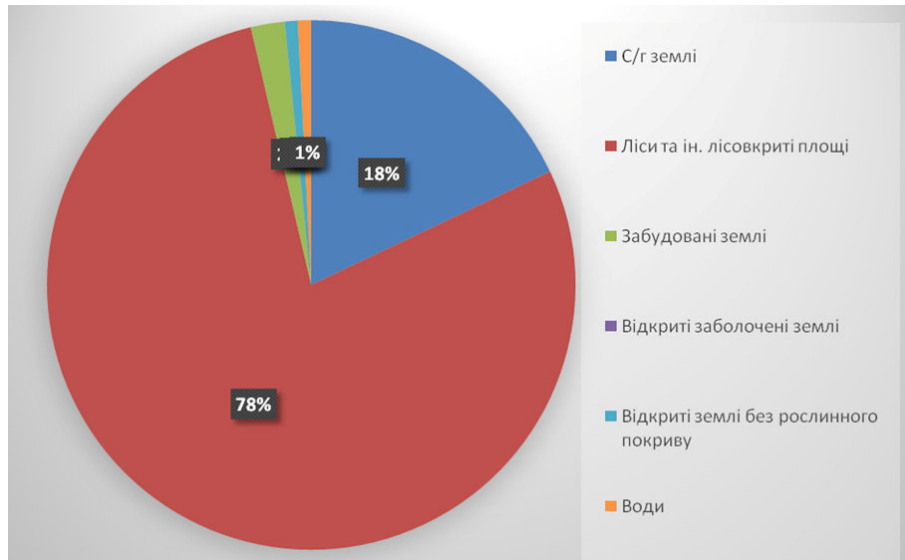

Рис. 3. Структура земельних угідь Берегометського ФГР за видами

Основна маса відкритих заболочених земель припадає на Новоселицький, Кіцманський, Заставнівський і Долиняно-Балковецький ФГР, де знаходиться 68,5 % усіх заболочених земель регіону дослідження. Втім саме вони займають останні рейтингові місця (21–24), оскільки такий вид земель впливає обернено пропорційно на їхній господарський потенціал. Натомість, найкращі умови та позиції в рейтингу склалися у ФГР високогір'я Карпат, де заболочених земель не зафіксовано зовсім – у Чорнодільському, Шурдинському, Путильському й Яровицькому природних виділах (рис. 4).

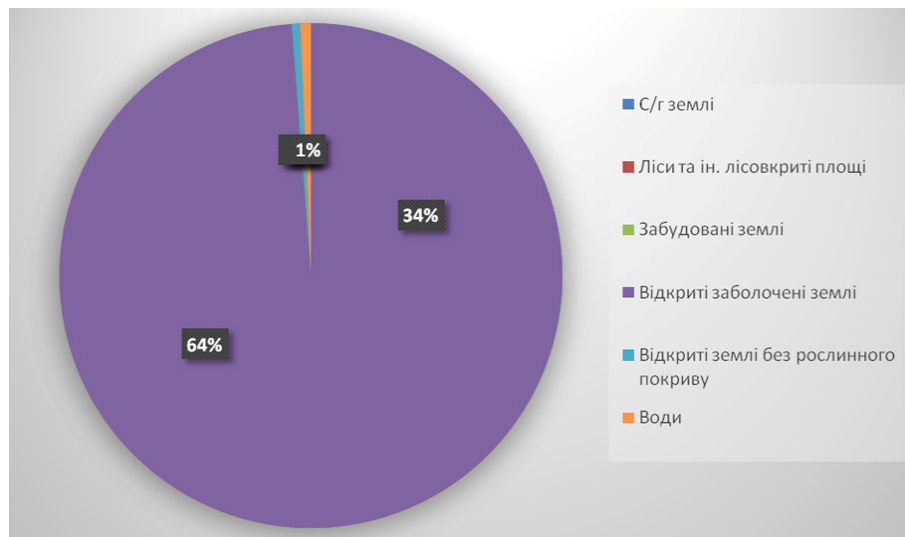

Рис. 4. Структура земельних угідь Путильського ФГР за видами

Схожа ситуація також має місце і щодо розподілу балів ФГР для відкритих земель без рослинного покриття. Їхня оцінка, як для заболочених земель, має обернено пропорційну основу, а тому кращі рейтингові місця характерні для високогірних ландшафтів Карпат. Отже, найменші площі в Чернівецькій області та 1 місце обійняв Чорнодільський ФГР (0,07 %). На 2 позиції розташувався Яровицький ФГР (0,31). 3 місце належить Чернівецькому ФГР (0,53), а 4 й 5 – Максимецькому (0,68) і Шурдинському (0,75 %) (рис. 5, 6).

А. Дячук, Г. Ковбінська, В. Присакар, І. Добинда.

Територіально-часові особливості структури земель фізико-географічних районів Чернівецької області

4. ВИСНОВКИ

Часова динаміка основних категорій земель розглядалася на території 24 ФГР, які входять до 6 ф/г областей. Прут–Дністерська височинна область, яка є вододілом між річковими системами Дністра й Прута, а також відноситься до рівнинного лісостепового типу ландшафту, є найбільше с/г освоєною та має чітко виражену аграрну спеціалізацію в області. Загалом із проведеного аналізу чітко проступає тенденція явного домінування в земельній структурі кожного з ФГР двох видів земель – с/г і покритих лісом.

По узагальненій групі с/г і лісових земель виразно виокремлюється Прут-Дністерська підвищена лісостепова область. З-поміж 8 районів цієї області у 3 (Долиняно-Балковецькому, Заставнівському та Оселівському) частка с/г земель є дуже високою: 87, 85 і 83 %, відповідно. У наступну підгрупу великих значень земель с/г призначення об'єднуються ще 3 райони Прут-Дністер'я: Кельменецький, Новоселицький і Кіцманський, де с/г землі використовують на 75–79 % їхньої території. Третю підгрупу в Прут-Дністер'ї утворюють Хотинський і Сокирянський ФГР з майже збалансованою структурою с/г і лісових земель.

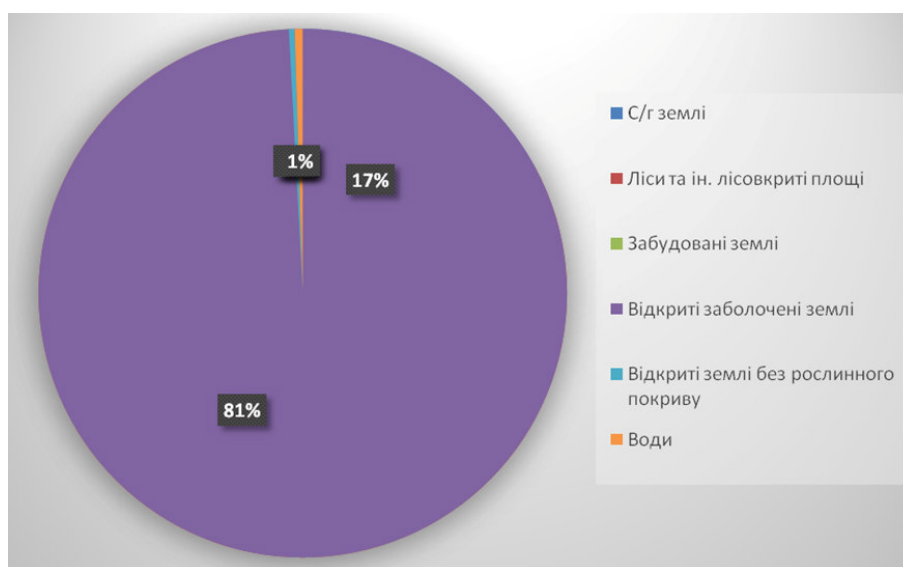

Рис. 5. Структура земельних угідь Яровицького ФГР за видами

Починаючи з області Скибових середньогірних лісових Карпат і вище над рівнем моря, змінюється місцями співвідношення за частками між с/г і лісовими землями. У 5 ФГР Карпат (Берегометському, Шурдинському, Максимецькому, Яровицькому, Чорнодільському) частка лісів є дуже високою – більше як 75,1 %. Землі с/г призначення у всіх перелічених ФГР займають менше 33,2 %. Виняток складають Путильський і Черемоський, де питома вага земель с/г обробітку найбільша (34 %) з-поміж всіх високогірних регіонів. Отже 11 районів мають найбільші відносні величини (> 75,1 %), с/г (6 районів) і лісових (5 районів) земель.

Поєднаний сумарний структурний аналіз земель ФГР Чернівецької області показав, що в ній є чітко сформований Дністерсько-Прутсько-Сіретський макроосередок, Сокирянський мініосередок позитивної земельної структури і Полонинсько-Чорногірсько-Мармароський осередок ФГР із негативним співвідношенням земель. Дністерсько-Прутсько-Сіретський мегаосередок займає приблизно 50,9 % площі Чернівецької області, всередині якого острівним елементом розмістився Брусницький ФГР із задовільною структурою земель. Сокирянський мініосередок із добрим і найкращим поєднанням земель знаходиться на крайньому сході Чернівецької області та займає 15,2 % її площі. На Полонинсько-

А. Дячук, Г. Ковбінька, В. Присакар, І. Добинда.

Територіально-часові особливості структури земель фізико-географічних районів Чернівецької області

Чорногірсько-Мармароський осередок ФГР із поганою і найгіршою земельною структурою припадає 33,9 % територіальних обсягів.

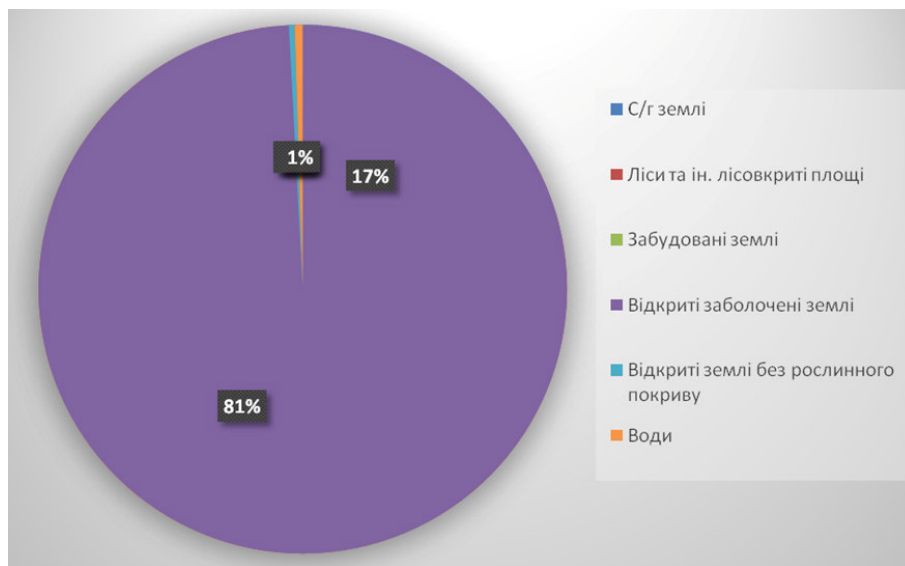

Рис. 6. Структура земельних угідь Чорнодільського ФГР за видами

ЛІТЕРАТУРА

1. Боклаг, В. А., & Александрова, Н. Б. (2013). Оптимізація структури земельного фонду в системі державного управління земельними ресурсами України. *Держава та регіони. Серія : Державне управління*, (2), 43-47. [Boklah, V. A., & Aleksandrova, N. B. (2013). Optymizatsiia struktury zemelnogo fondu v systemi derzhavnoho upravlinnia zemelnymy resursamy Ukrainy. *Derzhava ta rehiony. Seriiia : Derzhavne upravlinnia*, (2), 43-47.]
2. Бутрим, О. В. (2013). Структура земельних ресурсів Київської області та оптимізація їх використання. *Збалансоване природокористування*, (2-3), 83-89. [Butrym, O. V. (2013). Struktura zemelnykh resursiv Kyivskoi oblasti ta optymizatsiia yikh vykorystannia. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*, (2-3), 83-89.]
3. Голданов, В. В. (2009). Формування раціональної структури земель сільськогосподарського призначення. *Агроекономіка*, (9), 28-32. [Holdanov, V. V. (2009). Formuvannia ratsionalnoi struktury zemel silskohospodarskoho pryznachennia. *Ahrosvit*, (9), 28-32.]
4. Костів, Л. (2010). *Структура, динаміка та оптимізація ландшафтів центрального Поділля*. Львів : ЛНУ. [Kostiv, L. (2010). *Struktura, dynamika ta optymizatsiia landshaftiv tsentralnoho Podillia*. Lviv : LNU.]
5. Сухий, П. О., Дарчук, К. В., & Зелена, Н. А. (2012). Аналіз використання земельних ресурсів Вінницької області. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Географічні науки*, (9), 32-38. [Sukhyi, P. O., Darchuk, K. V., & Zelena, N. A. (2012). Analiz vykorystannia zemelnykh resursiv Vinnytskoi oblasti. *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Heohrafichni nauky*, (9), 32-38.]
6. Воропай, Л. І., Біксей, М. М., Гуцуляк, В. М., Дутчак, М. В., Раковська, Е. М., Рибін, М. М., Чернега, П. І., & Чорней, І. І. (2000). Фізико-географічне районування. Ландшафти : карта 1 : 1 000 000. В *Навчально-краєзнавчий атлас Чернівецької області* (с. 14). Львів : Видавництво науково-технічної літератури. [Voropai, L. I., Biksei, M. M., Hutsuliak, V. M., Dutchak, M. V., Rakovska, E. M., Rybin, M. M., Cherneha, P. I., & Chornei, I. I. (2000). Fyzyko-heohrafichne raionuvannia. Landshafty : karta 1 : 1 000 000. V *Navchalno-kraieznavchyi atlas Chernivetskoi oblasti* (s. 14). Lviv : Vydavnytstvo naukovo-tekhnichnoi literatury.]
7. Лапчинський, В., & Бойко, О. (2011). Оцінка стану земельно-ресурсного потенціалу Хмельниччини. *Наукові доповіді НУБіП*, 6(28). [Lapchynskiy, V., & Boiko, O. (2011). Otsinka stanu zemelno-resursnoho potentsialu Khmelnychchyny. *Naukovi dopovidi NUBiP*, 6(28).]
8. Мальчикова, Д. С. (2010). Використання ГІС/ДЗЗ-технологій для вивчення територіальної структури землекористування регіону. *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії*, (12), 123-128. [Malchykova, D. S. (2010). Vykorystannia HIS/DZZ-tehnolohii dlia vyvchennia terytorialnoi struktury zemlekorystuvannia rehionu. *Problemy bezperervnoi heohrafichnoi osvity i kartohrafii*, (12), 123-128.]

А. Дячук, Г. Ковбінська, В. Присакар, І. Добинда.

Територіально-часові особливості структури земель фізико-географічних районів Чернівецької області

9. Трофименко, П. І., Карась, І. Ф., Трофименко, Н. В., & Зубова, О. В. (2016). Шляхи оптимізації структури земельного фонду України. *Вісник Житомирського національного агроекологічного університету*, 2(1), 71-77. [Trofymenko, P. I., Karas, I. F., Trofymenko, N. V., & Zubova, O. V. (2016). Shliakhy optymizatsii struktury zemelnoho fondu Ukrainy. *Visnyk Zhytomyrskoho natsionalnoho ahroekolohichnoho universytetu*, 2(1), 71-77.]
10. Dolan, R., Hayden, B. P., & Vincent, C. L. (1974). *Shore Zone Land Use and Land Cover: Central Atlantic Regional Ecological Test Site* (Vol. 9). US Geological Survey and National Park Service.
11. Lipsky, Z. (1995). The changing face of the Czech rural landscape. *Landscape and Urban planning*, 31(1-3), 39-45.
12. Muller, M. R., & Middleton, J. (1994). A Markov model of land-use change dynamics in the Niagara Region, Ontario, Canada. *Landscape ecology*, (9), 151-157.
13. Turner, M. G. (1987). Spatial simulation of landscape changes in Georgia: a comparison of 3 transition models. *Landscape Ecology*, (1), 29-36.
14. Yang, R., Liu, Y., Long, H., & Qiao, L. (2015). Spatio-temporal characteristics of rural settlements and land use in the Bohai Rim of China. *Journal of Geographical Sciences*, (25), 559-572.
15. Zhou, Z. F., Wang, L. Y., Chen, Q., Luo, J. C., Zhao, X., Zhang, S., ... & Lyu, Z. J. (2023). Abandoned land identification in karst mountain area based on time series SAR characteristics at geo-parcels scale. *Journal of Mountain Science*, 20(3), 792-809.

A. Diachuk, H. Kovbinka, V. Prysakar, I. Dobynda
Territorial and temporal features of the land structure
of the physical and geographical districts of the Chernivtsi region

Keywords: physiographic region, land structure, rating analysis, rating evaluation.

Abstract: The characterization of the dynamics of certain categories of land in respective landscapes, either with or without considering the latter, has been the focus of domestic and foreign scholars. It should be noted that the former has become intensively interested in this issue relatively recently, since the twenty-first century. In particular, over the past 10 years, O. Butrym has assessed the structure of the land fund with the determination of the peculiarities of its use based on the analysis of the level of anthropogenic load and environmental stability of the territory of the Kyiv oblast, and substantiated the directions of improving the ecological balance of land use in the region. The current state and peculiarities of the use of the land fund of the Vinnytsia region, its component structure, and peculiarities of its territorial differentiation are examined in the collective work of O. Sukhyi, K. Darchuk, N. Zelena. The results of the current state and use of land resources in the Khmelnytskyi oblast, where the largest areas are occupied by agricultural land, are presented by V. Lapchynskiy and O. Boiko. The basic principles of optimizing the landscapes of Central Podillia based on the study of the structure and dynamics with a scheme of rational organization of their territory were proposed by L. Kostiv in her dissertation study.

Abroad, the issue of temporal dynamics of the main categories of land in the physiographic region has been prominent since the second half of the twentieth century. A study of a series of 19 maps by land use categories was developed by R. Dolan, B. Hayden, and C. Vincent in the 1970s. They provided recommendations for a remote sensing system for monitoring the coastal zone in the context of the dynamics of their studied landscapes. Monica Goigel Turner developed spatial simulation models based on historical aerial photography to predict temporal changes in land use patterns in the foothill district of Georgia (USA) in five land use categories: urban, agricultural, deserted, pasture, and forest. Changes in land use and landscape structure in the agricultural landscape in the central Czech Republic were studied by Z. Lipský. He paid special attention to the major changes that occurred during the 40 years of socialist collectivism. The site of intensive tripartite land use between urban, agricultural, and natural use and its derived problems near Niagara Falls (Ontario) for the period 1935–1981 was studied by Michael R. Muller and John Middleton.

We assessed the temporal dynamics of the main categories of land in the territory of 24 physical-geographical regions, which are part of 6 physical-geographical sections:

А. Дячук, Г. Ковбінська, В. Присакар, І. Добинда.

Територіально-часові особливості структури земель фізико-географічних районів Чернівецької області

Prut-Dniester upland forest-steppe region, Prut-Siret upland forest-meadow region, Skyba mid-mountain forest Carpathians, Verkhovyna lowland forest-meadow Carpathians, Polonynian-Chornohora subalpine forest Carpathians, and Marmarosh mid-mountain subalpine forested Carpathians. The characterization of each of the 24 aforementioned physical-geographical regions aims to consider changes in anthropogenic pressure on each component of the land fund by type of use and management during the 2004–2016 period. Our goal is also to identify trends that may lead, given the specified method of use, to changes in certain ecosystems or loss of the landscape's original appearance.

The temporal dynamics of the main categories of land were considered in the territory of 24 physical-geographical regions, which are part of 6 agricultural sections. The Prut-Dniester upland region, situated as a watershed between the Dniester and Prut river systems and characterized by a flat forest-steppe landscape type, is the most developed agricultural region and exhibits a clearly defined agricultural specialization. In general, the analysis indicates a tendency of clear dominance of two types of land in the land structure of each of the physical-geographical regions – agricultural and forested.

The Prut-Dniester Upland Forest-Steppe Region stands out within the generalized group of agricultural and forest lands. Among the 8 districts of this region, 3 (Dolyniany-Balkivtsi, Zastavna, and Oselivka) have a very high share of agricultural land: 87 %, 85 %, and 83 %, respectively. The next subgroup with large values of agricultural land includes 3 more districts of the Prut-Dniester region: Kelmentsi, Novoselytsia, and Kitsman, where agricultural land is utilized on 75–79 % of their territory. The third subgroup in Prut-Dniester is formed by Khotyn and Sokyriany physical-geographical regions with an almost balanced structure of agricultural and forest land.

Starting from the Skyba mid-mountain forested Carpathians and upwards, the ratio of agricultural and forest land varies in places. In 5 physical-geographical regions of the Carpathians (Berehomiet, Shurdyn, Maksymets, Yarovytsia, Chornodil), the share of forests is very high – more than 75.1 %. The share of agricultural land in all these physical-geographical regions is less than 33.2 %. The exceptions are Putyla and Cheremosh, where the share of agricultural land is the highest (34 %) among all the highland regions. Thus, 11 regions have the largest relative shares (> 75.1 %) of agricultural (6 regions) and forest (5 regions) land.

The combined total structural analysis of the lands in Chernivtsi Oblast's physical-geographical regions revealed the presence of a formed Dniester-Prut-Siret macro-centre, a Sokyriany mini-centre with a positive land structure, and the Polonyna-Chornohora-Marmaros physical-geographical region centre with a negative land ratio. The Dniester-Prut-Siret mega-centre encompasses approximately 50.9 % of the area of Chernivtsi Oblast, within which the Brusnytsia physical-geographical region, with a satisfactory land structure, is located as an island element. The Sokyriany mini-centre, exhibiting a good-to-best combination of land, is situated in the extreme east of Chernivtsi Oblast and covers 15.2 % of its area. The Polonyna-Chornohora-Marmaros physical-geographical region centre, characterized by poor and worst land structure, accounts for 33.9 % of the territorial area.